

Latweeschu Awises.

48. gaddagahjums.

No. 32.

Treschdeenâ, tanni 6. (18.) August.

1869.

Latweeschu Awises lihds ar fawem peelikumeem wassa 1 rubuti fudr. par gaddu. Kas us fawu wabdu apstellehs 24 effemularus wehl weenu dabuhs klabt parwehl. Zesapstelle: **Zelgawâ** Latw. awischi nammâ pee **Zanischewski**; — **Ribgâ** pee **Daniel Winus**, teatera un wehwera elas stuhri, pee fw. Jabna bainizas jaunata mahzitaja **Mueller** un pee **Dr. Buchholz**, leelâ Aleksander-eelâ Nr. 18. — **Wissl** mahzitaji, flobmeisteri, wagaña walditaji, flribneri un zittl tautas draugi teel tubgti, lai lassitajeem apgabba to apstelleschannu. — Redaktora adresse irr: „Pastor Bierhoff, Schloß pr. Riga.“

Mahditajs: Politikas pahrsfats. Dajchadas sinnas. Breesmitgâ notillums jubra. Glesants par mahjelli. Diwi zilwek no weenas velles peeebbuschl. Zitti Foelkersabma teikumi. Wisjaunatahs sinnas. Naudas tirgus. Labbibas un preefchu tirgus. Studdinaschannas.

Politikas pahrsfats.

Frantschu keisars daschlahrt taggad effoht apleezinajis, ka tahs brihwibas, ko tautas-weetneekem un senatam taggad nowehlejis, arri pateesi gribboht pildihht, un nekabda wihse tohs wairs ne-atnemt atpakkal. — Bet tas zitreisigajis ministeru preefschneeks **Rubé** (Rouher), kas senatam irr uszelts par preefschsehdetaju, labprahht fawu wezzu spehku ne-atmesdams un ministera atdabbuht kahrtodams, to leetu labprahht gribbetu jaunt un nu us to darbojahs, ka senata, jeb wirsparlamenta kungi tahm eefohlitahm brihwibahm buhtu pretti; bet rahdabs, ka senata kungi to keisara padohmu peenems un wehl zittu labbu padohmu peeliks klabt. Tahs jauni eefohlitas brihwibas, ihsumâ iiteiktas, irr schihs: 1) Jaunu likkumu usfahlschonu peekriht keisarim un tautas-weetneeku nammam; 2) ministeri gan stahw appalsch pascha keisara, bet wiunneem ja-atbild par faweem darbeem, un senats tohs drihft usfuhdscht pee teefas; 3) ministeri warr buht par lohzeekleem waj senatam waj tautas-weetneeku nammam; 4—6) senats un tautas-weetneeku (likkumu-deweju) nams paschi nospreefch, kahda wihse fawus darbus gribboht strahdaht, senats jauni zellameem likkumeem drihft runnaht pretti, likkumu-deweju nams pats uszell fawus preefschsehdetajus. 7—8) katrs senats lohzeeklis un likkumu-dewejs waldibai warr atprassihht atbildu par kautkurre waldibas nolikkumu un darbu, un ta senats, ka likkumu-deweju nams tad warr nospreefch, waj waldibas darbs wiunneem patihk, waj ne; bes waldibas sinnas jaunu padohmu newarr zelt preefschâ; 9) walfis-iddohschannas tautas-weetneeku nammam tiks preefschâ zeltas pa nodatlahm un punktehm, laj wissu pa weenam warr apspreefch; 10) zolles un pastes salihkumi ar zittahm walfisim us preefschu tiks apstiprinati zaur jauni zellumu likkumu. — Tahda wihse tautas weetneeki us preefschu gan wairahk dabuhs lihdsrunnaht waldibas leetas, Napoleons effoht fazzijis, ka labbi us to gribboht flattihht, waj tautas-weetneeki arri wiinna padohmu un tahs jaunas brihwibas

buhfchoht usnemt un walkahht ar labbu prahhtu un gohdu; ja ne, — ta Napoleons paschus tohs tautas weetneekus smullli buhfchoht aistleht us mahjahm, un tad buhfchoht atprassihht wissai tautai, waj schi fawu keisari gribboht naturrecht, waj labbahk gribboht brihwalfsi; ko tauta tad gribbeschoht, to schis buhfchoht doht. **Spaneeschi** nu druzjin fahk dusmotees par Napoleonu; jo schis teem Karlis teem (printfscha Karlos, Isabellas tehwa-brahla dehs draugeem) kluffam effoht atwehlejis, ka pee paschahm Spanijas rohbeschahm drihfschoht jalassitees un munsteretees, ka laj warretu eelausstees Spanija un tur apgabstu to taggadeju waldibu. Starw Spanijas preefsteereem daudsi taggad stahwoht us Karlisu puffi, un waldiba tohs bisskopus usazijnajuse, laj schee faweem preefsteereem aisseedscht eejauktees laizigâs leetas un dumpi wahriht. Napoleons labbi sinnoht, ka Karlos mas to isdarrihchoht, bet winsch tik wissas leetas Spanija labbi gribboht fajaukt, ka laj Isabellas dehs pehzahk to frohni warretu dabuht. — **Leela Austrija** un masa **Rumanija** fahlschâs fakohstees. No Austrijas pusses kahdi 100 Ungareeschchi is Siebenbuergenes gubernijas tanni 26. (14.) Juli eelausufchees Rumanija un tohs rohbeschus-fargus gribbejuschi pahedsihht par to uppi **Arzagon**; kad tee suhkuri negahja, tad tee Ungareeschchi isposhtija to walfs-buhdi un tad aissgahja, fohlidami, ka drihht atnahfchoht atpakkal. Rumanu waldiba tuhliht tur aissfuhstijuse 720 saldatus ar leelgabbaleem un tad Austrijas waldibai likkuse atprassihht, kas tee par tahdeem stikkeem? — Austrijas waldiba atkal stahsta, ka arri effoht aistlehejuse karraSpehku. — **Turks** par to Egiptes wihzekehniinu tik pahrlleezigi bij apstaittees, ka stipri ween no ta runnaja, ka scho nogahfchoht no Egiptes waldibas. Zitti stahstija, ka Kreews un Bruhfs to Egipteeki wehl kluffam usflubbinajuschchi, laj tik sultanam turrotees prettim; zitti turprettim fazzija, ka wissl leelwaldneeki Egipteetim tik ilgi gahjuschi wirfu, lihds kamehr it pasemmigi fawam wirewaldneekem pade-wees. Pezh jaunahm sinnahm abbi effoht demuschees pee meera. Egiptes wihzekehniensch taggad muhsu augsto keisari **Liwadija** eeksch **Krimas** gribboht apmelleht.

Daschadas sinna.

No eekschjemmehm.

No Maslawas. Augstaj's keisars un keisarene lihds ar saweem behrneem tanni 27. Juli no schejenes aifreisaja us Liwadiju Krimas pußfallä; semmes tehws tanni 29. Juli it weegli bij faslimmis un tadeht tanni 30. Juli Kiëwë gribbeja palikt par nakti; to apstelletu karraspehku tur nau munsterejuschi. Krohnamantineeks un krohnamantineeze tanni 6. Augustä arri gribbeja buht Liwadija. Laj schelligaj's Deews usturr muhsu schelliga keisara dahrgu weffelibu!

No Pehterburgas. Zitreisigaj's ministeris Walujew, kas arri zitreis Kurfemmi bijis par gubernatori, tanni 26. Juli abraunza no ahsemnehm, fur 1 1/2 gaddus reisojis.

Iggauu baddazeetejeem par labbu Nehwelë weena kommissija bij isfluddinajuse, ka buhschoht uspirkt un pahredoht wiffadas leetas, ko baddazeetigi semneeki paschi ar sawahm rohlahm buhschoht isstrahdaht. Tad nu dauds baddazeeteji sahla isstrahdaht, ko katrs pratta, un no semnehm sawas leetinas us Nehweli aineffuschi, tahs peedahwaja par lehtu maffu, ta ka jo ahtri ta kommissija par 4000 rbl. bij uspirkuse audeklus, maisus, israftitas drahnas, zimdus, selkes, kamsolus, kurwus, wihjeklus, kohku traufus u. t. j. pr.; tur nu warreja redseht, zil smulki tee Iggauu mahf strahdaht, un ka buhtu pahrlieku labbi, ja tee nabadsini, kam nau labbas kalpu weetas, tulihf nekreetu prohmu us fweeschneejibu, bet mahjäs jo gruntigi eemahzitohs strahdaht daschadus ammatius un rohku darbus, ar ko gohdam sawu maisi pelniht. — Pats daschlahrt esmu redsejis, ka Widsemmes un Kurfemmes semneeki un semneejes zittu rohkas darbu jo smulki isstrahda. — Kaut jel tee apdohmatu, ka maisi jo labbi warre pelniht, tad wairahf tahdi ammatneeki kohpa strahda un sawus darbus kohpa aissuhta us pilsehtheem leeliski ar teem andeleht.

G. V.

No Leepajas puffes, tanni 8. Juli. Schinni gaddä sawada ta waffara, sawadi bija tee fwehtki. Par leeldeenam (jehschu Jurgi bija preeksch'durwihm) falla, snigga un putteja ka par seemasfwehtkeem, par waffarsfwehtkeem atkal wiffas 3 deenas lija ka ar spanneem, ta ka newarru atzerretees tahdus leetairus waffarsfwehtklus noswinnejuschs. Dikkai Zahra fwehtki jaukaki isdewahs, bet nakti ir tad pehrkons ar leetu pahrestaigaja un diwi naktis preeksch tam tahda leela falna bija, ka rihta semme bij balta. — „Nu ka tad ar lauka darbeem un ar druwas augteem pee jums rahdaks?“ lassitaj's Leepajneekam jautahs. Tam atteikschi ihfi, bet pilnigi ta: „Seena schogad buhs gan un leela dalka jau irr pawehni, ahbolstinu schahwe, tas nau weenadi labs, pehrnajs ta faufuma deht nau labbi dihdsis, tadeht weetahm plahns. Subdi fen iswesti un ee-arti, ir semmesmalka sagreesta, isfalteta un pahrwesta ehnä. Rudsi, labbi noseedejuschi, jau pel-

lefi mettahs, fweeschi jau wahrpäs un schogad — stalti un kupli; — meeschi wiffur lohfschi aug. Sirni, ausas, lehtfschi un rahzini wiffi spehziggi aug un sohla brangus auglus. Agri fehtee meeschi jo labbaki par wehlakeem. Bet lihds rudsu plaujamam laikam wehl'leelu dahrdribu redsesim zaur to, ka labbibu wairis no Pruhfscheem nepeewedd un muhsu magasihnes jau gluschi istuffschotas.“

— Leepajas ohsta lihds 25. Juni prettschu fuggi 100 eenahlfuschi un 104 isgahjuschi.

No Tchrpatas sinno, ka no 20. Januar lihds 15. Merzam 91 zilweki ar deewballehm apfirgusch, no kam 17 mirruschi. Arri Kurfemmë weetahm laudis faslimmufchi ar bakkeh, kas no Leifcheem eenestas zaur ubbageem.

Wladimires gubernija, Blaschtschenskojes zeemä nesen atkal leels uggungrehts iszehlees, fur 80 nammi nodeggusch, un Strigimes zeemä atkal 50 nammi, fur arri 4 zilweki lihds sadeggusch.

No Wolinijas sinno, ka 20. Mai tannis aprinkös Sakslawä un Starakonstatinowä leela wehtra ar kruschu plohsijusees, kas leelu skahdi padarrijusch. Junti noplehsti un fehthas apgahstas un aitas uhdens dihki sagahstas, arri apfehthi lauki nopohstiti un zaur kruschu labbiba nositta.

No Nischni-Nowgorodes raksta, ka tas katolu bislaps Kubensky, kas no Pohleem us Bermi tappa aifweste, zekä fahirdsis karsoni un 4. Juni mirris.

Leel-Gferes dsimtskunges, barons Stieglig, ka Kreewu awises daudhina, nabaga kauschu truhzibai gribbedams palihdseht, 1500 rubulus naudas dahwinajis.

Rihgas wezzäs Wahzu awises, kas preeksch 100 gadeem drukkatas, stary dauds leetu isfluddinashanahm arri atraddusch schahdu isfluddinashanu no 5. Oktobera 1769: „Kad kahds weenu pahri jaunu semneeku kauschu lihds ar pusgadda wezzu behrninu, kas proht Latwiski un Iggauwiski, ir bischliht Wahziski, — gribb pirkt, laj tas peeteizahs awischu nammä Rihgä, fur to tirgu dabuhs sinnaht.“

E. F. S.

Kurfemmë schinnis beidsamös gaddös weetu weetahm dseedataju beedribas zehlfuschahs un wehl arweenu jaunäs eetaifahs, kas ar to puhlejahs, ka jauka dseedashana basnizä, mahjäs un skohlä buhtu dsirdama. Arri Luttrindös schinni pawaffari ar mahzitaja un skohlmeistera palihgu dseedataju beedriba zehlfusees, pee ka lihds 70 beedreem peederroht.

— Tanni fwehtdeenä preeksch wezzeem Zahneem Krohna-Wirzawas Mahdschu dseedataju beedriba sawus beedribas fwehtklus fwinnejusfe. Stary dauds zitteem weeseem arri daschi Latweeschu beedribas lohjekti no Rihgas ar sawahm familijahm tur bijusch. Leel-Wirzawas mahj. Czernay us dseedataju luhgshanu runnu teizis.

Widsemme. Gologowski muischä tanni 4. Juni, pulstien 9. waffarä muischkunges Scherlinski ar sawu gaspashu

atrasti aifflehgtà gullamà lambari noschauti. Dikkeem blakkam atraddufchi semmè rewolweri, lam abbi stohbri bijufchi isschauti. Kungs nabadfibà krittis un tadeht laikam patš sew un sawai laulatai draudsenei gallu darrijis; — tizzibu saudedamè! —

Marwas pilsehtà tanni 2. Juni leela nelaimè notifikuse. Fabrika strahdneeki gahjuschi wakkara leelòs barròs us mahjahm. Par tiltu pahri eijohht tee katru reis tohpohht ismekleti us pašcha tilta, waj warbuht zits ko fleppen nau isneffis libds no fabrika. Schoreis tur zits pee zitta safpeedufchees; kohka lehne pahrluhsuse un dauds zilweki eekrittufchi uppe. Zitti gribbedami peeturtees, peekeh-rufchees pee teem klatakeem, arri tohs libds eeraudami. Uppè tanni weetà libds 3 offis dšika. 20 zilwekus tuhliht iswilufchi, 4 gan atšihwinajufchi, bet tee zitti bijufchi pagallam. Wehl zitti augstu kridami aplam fadaufijufchees. Pawiffam 25 zilweki gallu dabujufchi.

Rihgà, kà arri zittòs leelòs pilsehtòs pa eelahn reds brauzam ar 2 jeb 3 rittenu ratteem, lam ne firga ne zitta kahda lohpinu nau aifjubgtè preekšhà. Ratteem itr 2 paminnas. Schihs ar kahjahm minnoht, ritteni greešchahs. Preekšch rattu grohšichanas stuhre irr eetaifita, kas ar rohku greešchama. Sehšchomajs irr starp ritteneem. Behrn gad awifes par tahdeem ratteem fakla stahstihht, un taggad tee jau wiffòs leelòs pilsehtòs brangi pašihstami. Seemet-Amerikà schee ratti wehl labbaki effohht eetaifiti. Ja gribboht braukt, ta' tohs uswelkoht un ratti skreijohht stundas laiku pašchi no sewis. Ar teem warroht braukt par wiffadu zellu. Sweedros atkal dšelizellu usraugi braufajohht ar tahdeem ratteem. Newaijadsefchoht wairs tik dauds to usraugu turreht, jo weens patš ihfà laikà leelu zella gabbalu warrešchoht apšlattihht; jo warroht nobraukt 3 jubdes par 1 stundu. Atkal Berlinè zits isgudrojis tahdus, ar ko par uhdena wirsu it weegli warroht braukt.

No **Kièwes** raksta, ka tur tahrvi effohht apeshduschi pufsi no tahm saldajahm beetehm, no lam zukfuri wahra. Tahrvi wehl arweenu schihs beetes pohstohht. Zukfurs paliks laikam dahrgahls.

Reewusemmè dšimtsbuhšchanu nozekohht nopehrkamu sentimi jaunajeem brihwkandihm pa familijahm idallija. Bija toreis 9,776,017 wihrišchku dwehfeles. Libds Mai mehnesim schogad 6,503,140 dwehfeles sawu semmi nopirufschas; 3,272,877 wehl us renti walikufschas. Pašchi ar sawu naudu pirufchi 570,304, ar frohna palihdsibu 5,443,986. Frohnis semneekem pee semmes pirufschanas ar aifseenešchanu palihdsedamè, par to isdewis 491,638,790 rubulu. — Grodno, Kièwas, Kowno, Minfkaš, Mogilewas, Orenburgas, Podolijas, Wilnas, Witebskas un Wolinijas gubernijas semneeki jau it wiffi par gruntineekem walikufchi. — Pašchà **Reewusemmè** un arri **Pohds** scho waffar daschàs weetàs aplam leela fshahde zaur krusu notifikuse. Kruffas gabbali daschà weetà biju-

fchi wiffas pautà leelumà un libds 12 lohtihm smaggi. Semmes turretajus newarru šipri deewegan usflubbinahht, laj sawus laulus par to maso makfu (prohti par ikkatru rubuli tik pušgraffis jamalka) apdrohšchina pee kruffas beedribas. Kam apdrohšchinatu lauku kruffa nopohsta, tam kruffas beedriba to fshahdi libds beidsamam graffim aismalka. Škaidrakas finnas par kruffas beedribu warri palaffihht Latw. Awifes Nr. 16, 17, 18, 19 no 1864 jeb Nr. 38 no 1867.

Mogilewas gubernija nesen kahds wirs teizees, ka patš Jesus Kristus effohht. 12 mahzekli tam libds staigajufchi. Nahdijis kouschu preekšhà brihnuma šihmes. Aprazjis fleppeni kahdà weetà maifi un gallu un tad us semneeku, ar ko satizzis, irr teizis: „Es finnu, mans dehls, ka tu effi isalzis, jo es esmu pestitajs. Šij teefcham pa zellu prohjam, appakšch ta un ta kohka tu atraddišt ehdeenu.“ Semneeks mellejis un arri atraddis. Pa-ehdis un scho brihnumu stahstijis dauds weetàs. Schihs wiltneeks arri zittàs weetàs daschus tahdus smalkus brihnumus darrijis. Mulka kautini jau fakufchi tizzeht. Semneekus rahjis un fazzijis, ka schee beidsamà Pohlu dumpi 1863. gaddà leelus grehka darbus darrijufchi, Kreemu walidibai palihdsedami dumpineekus pa mefcheem fakert. Bet Deews winnu nu effohht fuhrijis, Pohlu semneekem scho grehku peedoht, un pašluddinahht, ka Pohlu walšs atkal driht tapšchoht eezelta. Kad winsch tà runnajs, tad teefas pehz ta jauna Kristus fakufschas melleht. Tohs 12 mahzeklus — nabagus apmahnitus semneekus — fanehmuschi, bet patš tas Kristus ismuzzis un laikam pee kahda tizziga pašlehpées; jo negribbeja wis patš nodohtees preekšch sawahm awihm, kà tas ihstenašs Pestitajs to darrijis. — Schè japeeminn, ka taggad Amerikà kahds Schihds aplahrt staigajohht, kas fakfotees, ka effohht tas **Uhaswerus** jeb tas „muhšchigajs Schihds.“ Winsch aplahrt staigadamè no Sibirijas us Seemet-Ameriku effohht atnahjis. Kahds semneeks to tizzedamè, Schihdu it laipnigi usnehmis. Schihds schim par to dahwinajis wezwezu, zuhkas ahdà eefectu grahmatu, fur daschi norakšti no wezza Bahbeles Talmuda effohht eekšhà un apleezinašchanas rakšs effohht klahht, ka tas, lam fchi grahmata peederroht, ne-effohht wis nekahds Pohlu schihdelis, kà to daschi gan fakfoht, bet tas ihstenašs Uhaswerus, kas no Kristus nahwes deenas eefahfoht, blandahs par wiffu pašfauti, no welneem dšihst! —

Maskawas firgu audšinatajs Masurin Frantschu keisarenei 5 maktigus ehreškus dahwinajis, tahdus Parifè gan rehti buhšchoht redsejufchi. Schee effohht tahdi johnotaji, ka par 2 minutehm wersti semmes noškreijohht. Schee ehreški effohht no isflawetas Arabeešchu ziltš. — —

No ahrsemmehm.

Franzijas kaza-ministeris Niel, kas labpraht kazu gribboht wahriht, jo grehti fašlimmis; patš keisars un Parifes erzbiškaps winnu apmeklejuschi, un tadeht nu

daudfi spreesch, ka Niel laikam jau gulltoht us nahwes ziffahm.

Spanija waldiba tanni 6. Augustâ likfufe noschaut weenu kungu, kas dumpi sahla zelt prinzim Karlos par labbu.

Kopenhagenê tanni 10. Augustâ (29. Juli) Dahau frohnamantineeks ar fawu jannu gaspaschinu, Sweedru kehniina meitu eebrauza ar leclu gohdu, no laudihm jo brangi usnemts.

Enlandes parlaments tanni 11. Augustâ (30. Juli) tikka ailsaists us mahjahm. Kehninenes trohna-runnâ tikka teiktâ, ka siprahk taggad warroht zerreht us to ka fshogad paliksim bes karra.

No **Madrides** teek rokfihts, ka weens Amerikas kausmannis, Forbes, Seemel-Amerikas brihw-walstju wahrda ar Spanijas waldneeku Serrano un ar ministereem par to effoht runnojis un spreedis, kahdâ wihsê Spanija gan warretu pahrhoht to Rubas fallu.

Nu-Jorkâ presidente Grant lizzis apkiblahk 30 karralaimas, ko Spanija tur likfufe buhweht. Peru republikas subthits bij subdsejis, ka Spaneeschi ar scheem fuggis-scheem Peruaneem gribbejuschi skreet wirsâ. Turprettim Spanijas subthits tai apkiblaschanai irr prettirunnajis.

Enlandes karraluggeem, kas brauka pa Rinas juhru, pawehle effoht aissuhita, laj steigshus brauzoht us Japanu. Laikam Japanê atkal starp garrigeem un laizigeem waldneekem kahds nemeers buhs isjehlees, un Japaneeschi warrbuht teem sweschineekem, kas no Giropas turp aibraufuschi pelnitees, wehderu gribbehs usgreet; tad nu Enlandes leelgabbaleem buhs ja-eeet starpâ.

G. V.

Pohsenes pilsehtâ, Brubshdâ, sakla teesa noteesajusi us nahwi to weesu-namma turretaju Drozowski no Bojnes, tadeht, ka tas pehrn' ruddeni strahdneeku kahdu dwingâ noslahwejis gribbedams dabuht tohs 1000 rubufus apdrohschinashanas nandas, par ko strahdneeka dshwiba bija apdrohschinata. Ar ohtu strahdneeku besdeewigajs schenka pappâ arri tapat nodehmajis darriht; bet—gohds Deewam! winna-nikns welna darbs ne-isdewahs.

Amerikas awises stahsta, ka kahdâ dihki, ne tablu pilsehtam, nokehruuschi sweijojost 50 mahrzinas smaggu karpi, kam astê gredsens atraddahs ar to wirsraustu: „Palaisa 15. Aprili 1697 no J. M., wesk 2 mahrzinas.“ Siws tad nu bija 169 gaddus wezza un tanni laikâ pee-augusi no 2 R us 50.

Londonê Juni mehnesi 3 pehdas dshsch sneegs krittis un seemelis puhtis. Enlandes awju kohpejeem nozirptas aitas schinni aukstumâ daudis pobstâ gabjuschas.

Arri Zirikê, Schweizê, Juni leela sneega kahrta nokrittusi un daschu fshahdi pee augteem darrijusi.

Berlinê wezzajs feldmarschals un grafs Wrangelis, dshim. 1784. gaddâ, tad nu 85 gaddus wezs, nesen mirris.

E. F. S.

Breesmigs notiffums juhra.

1868. gaddâ Frantschu trihs-mastu fuggis „Saint Paul“ no Kalkuttas us mahjahm brauzoht nogrimma juhra, bet tee fuggineeki warreja glahbtees 2 laimâs un zerreja flucht pee mallas Madagaskares fallâ. Birmajâ nakti masaka laiwa no leelakas pasuddahs, ohtâ deenâ pats kapeine nomirra un wirs-stuhrmannis waldija wiina weetâ par to seelo laiwi. Jau 9 deenas winni bij braufuschi par juhru un bij avehduschi wissu fawu maifi, bet semine wehl nebij redsama; tad wirs-stuhrmannis fazzija us saweem beedreem, labbaki effoht noslibzinatees juhra ne kâ baddâ mirt. Bet weens matrohsis dewa to breefmigu padohmu, laj labbaki par wisseem kaulinus mestu, kuru no winneem buhs nokaut, laj saweem beedreem buhtu par baribu. Isalkuschi un gandrihs bes vrachta palikluschi, winni klausija us scho padohmu un eelohseja weenu reisneeku. Tas nabadsinsch zekhs mettees lubdja Deewu, tad fazzija ar drohschu prahtu: „Nu darreet ar manni, ko gribbeet.“ Wisseem firds eeschelohjabs par winnu; jebchu wissi bij isalkuschi lihds nahwei, tomehr firds teem leedja peelikt rohkas pee zilwela dshwibas, un winneem atkal wajadseja lohseht, kuresch laj winnu nokauj. Lohse krittâ us fugga zimmermanni; schis ahtri satwehra zirwi un nokahwa to nelaimigu zilweku. Tad wissi matrohschi mettahs us to lihki, noplehsja gabbalus no winna meefahm un dsebra winna affinis. Kad wissi bij pee-ehduschees, tad sagreesa to lihki gabbalôs, schahweja to galku pee saules un ebda ifkatru deenu no sawa beedra meefahm. Til 13. deenâ winni peebrauza pee Madagaskares fallas; zetturta dalka no ta lihka wehl bij atlikfusi. — Tee fuggineeki bij pusmirruschi, bet Madagaskares laudis mihligi par winneem gabdaja un winnus atkal atspirdsinaja. — Kâ nu lassittajeem gan schkeet, kas schoem laudihm sawâs nahwes behdâs gan bij jadarra? O. P.

Elefants par mahjokli.

Is Frantschu gramatas: „les miserables par Victor Hugo“ pahrtullohts preeksch „Latweeschu Awisehm“ no

(Beigums.)

Dasch pilsehtneeks, elefantam garram eedams, pee fewis bij dohmajis: „Kahds labbums nahk no schi elefanta?“ Nahk gan labbums no schi wahja un nesklaisa milsa. Schis elefants farga un glabba masinohs no aufstuma, no kruffas, no leetus, no aufas. Schis elefants pasarga nabaga behrnus, ka negull dublôs, no ka drudsis iszellahs un ka negull sneegâ, no ka nahwe iszellahs. Gan schis elefants apkohj un pasarga nabadsinus, kam nau ne tehwa ne mohtes, kam nau ne maises, ne drehbju, ne pajumta. Gan schis elefants irr weena alla, kas atwerahs tahdeem nabadsineem, kam wiffas durwis irr aisslehgtas.

Elefants, pats nabaga milsi, noplifsi, puschains, fankarains, newahs un isschbohts, apschelohjabs par ihkfiicheem, kas sawu zellu staigaja ar bassahm kabjahm, kas apgehbabhs ar skrandahm un kas usturrejabhs no tahm druskahm, so zitti metta pee mallas.

Zilweli Napoleona elefantu bij atmettuschi. Deews pats winnu atkal gohdä bij zehlis un ar Samaritera wainaku frohnejis.

Tas zaurums, zaur so tee puikas bij eelihduschi, bij schours, ta ka til ween lakki un tahdi masi puifeni zaur winnu elefanta wehderä warreja tift eelshä. No ahrenes to zaurumu gandrihs nemas newarreja redseht, tadeht ka neween masä, bet arri sem elefanta wehdera bija.

„Gesahlfim ar to,“ — ta Gawrosch — „ka durwju fargam fakkam, ka ne-essam mahjä.“

Tä falkoht, winsch panehma dehli un to zaurumu ar to aistaisija.

Tumsiba bija wisapfahrt, ta ka it nelo newarreja redseht. Bet peepeschi palikka gaisch. Gawrosch ar seh-welkohzinu potaisija uguni un swezzi eededsinaja.

Abbi weesi apfahrt flattijabs un winneem bij ap firdi, it ta tahdam, kas leelä muzä atrohdaht, jeb ta warrubht Jonam bij ap firdi, kad siws wehderä bija. Balki elefanta wehderä gabja frustam schkehrsam. Raktös melni plekki bij redsami, kas islikahs dsihwi un kas ahtri un isbihjuschees schurp un turp kusteja. Tabs bija schurkas, kas te pa dauds tuhstoschahm mitta. No augshas papilnam kalla un alminu bij nokrittis, ta ka elefanta wehderä it labbi warreja staigah.

Tas masajs peelohzijahs pee brahla un ar lehnu balfi fazzija:

„Tè irr tumfch!“

Par to Gawrosch drusku palikka ta ka kunnigs: „Rä? Waj Tums tè nepatihl? Waj Tums tè reebj? Zubs laikam pilli gribbat mahjoht?“

Abbi masini Gawroscha kweeschanas deht nepalikka wis bailigaki, bet turpretti drohschaki un winnam tuwal peespeedahs flah.

Gawroscham zaur to firds kustinajabs un winsch laipnigaki fazzija: „Trokkuli Zubs! Tè nau tumfch, bet abrä irr tumfch! Tè leetus nelihst, ahä gan lihst. Tè wehja nau, abrä irr auka! Abrä nau ne mehnes, tè irr swezze!“

Abbi puikas, drohschaki palikkuschi, sawu jauno dsihwofli fahla apskattih, bet Gawrosch winneem dauds wakkas nelahwa un tohs gruhda wairahl us dibbinu.

Tè dibbinä, Gawroscham bija gulta.

Gawroscha gultai it nekas nekaitaja. Tè bija madraze, dekkis un preekschwelkamas gardines.

Madraze bij weens salmu dekkis. Dekkis bij weens leels bees un deewegan jauns willains lakkats. Un tahdas bij tabs preekschwelkamas gardines.

Trihs labbi garri meeti semmè, tas irr elefanta wehderä, bij eesprausi, diwi us preekschu, weens wairahl

passatä. Augschgallä schee 3 meeti ar stricki bij safeeti. Schi telts lihdsinajabs leelai zepurei, kas appafschä platta, bet augschgallä teewa un affa. Us scheem 3 meetem missina trallini ta swahrki bij uswillti wirsä, ta ka ta telts gluschi gruntigi bij apsegta. Leelakas drohschibas deht leeli almini ap wissu telti bij uskreuti, ta ka appafschä it nekas newarreja zauri tift. Schohs trallinus Gawrosch bij sadfis putnu dahrsä.

Prohti Parisè irr tahdi dahrsi, kur sweschu semju swehri teel turreti, arri weens putnu dahrs. Putnu sprahsti ar tahdeem missina trallineem pahrwilkti. Un tahdu trallinu gabbalu Gawrosch sewim bes maksas bij apghadajis.

Sem scheem trallineem Gawroscha gulta atraddahs pilnä drohschibä. Neweena schurka tur newarreja tift eelshä.

Gawrosch weenu almini gruhda pee mallas un attaisija tohs trallinus.

„Anauki, mettatees semmè! Tè us tschetrachm kabjahm ja-eet eelshä!“

Weesi eelihda eelshä, tad pats arri nahza no passakas un trallinus atkal aisslehdä.

Wissi 3 nu issteepahs us salmu dekki.

Taj gan tee puikas bij masini, tomehr neweens no winneem schinni telti nebuhtu warrejis stahweht.

„Nu!“ — ta Gawrosch — „gullat! Es swezzi is-dschischi!“

„Klau,“ — ta leelakajs prassija us trallineem rahdidams — „kas tas irr?“

„Tas irr pret schurfahm!“ Tä Gawrosch. „Gullat! Schohs trallinus putnu dahrsä no nejauschi esmu atraddis. Mannim til ween wajjadseja par muhri kahpt un zaur lohgu lihst. Tur warr dabuht zil gribb.“

Tä leelidamees winsch ar weenu dekkä gallu to masako aptinna, kas ar kluffu balfi fazzija:

„O! Tas irr labbi! Nu mannim paleel fitti!“

Gawrosch ar preezigu waigu flattija us dekki.

„To dekki swehru dahrsä esmu atraddis. Es to chreem esmu panehmis. Winni par to newarreja noslumtees. Es winneem tiffu fazzijis: Tas irr preeksch elefanta!“

Abbi puikas briedidamees flattija us Gawroschu, kas nebij dauds leelahs ne ta winni paschi, un kam, ta winneem, arri nebij ne tehwa, ne mahtes, un kas tomehr til spehzigus stikkus warreja isparriht um ne ween preeksch sewis, bet arri preeksch winneem sinna gahdaht.

Masakam azzis bij atwehrtas, bet winsch nelo nefazzija. Winsch gulleja weenä gallä, Gawrosch ohträ gallä, leelakajs widdü. Gawrosch it ta mahte masinam dekki labbi peebahsa un winnam no wezzahm skrandahm potaisija golwas kiffeni. Tad leelajam peegreesahs un fazzija: „Waj nau teefa? Tè labba gullefchana?“

„Ja, gan!“ tā leelakajs atbildeja, pateizigi uš Gawrošču ņkattidams.

Abbi masini, no leetus un aukstuma pahnemti, nu ņahka ņaņilditees.

„Un kam tad pirmit raudajah? Ja tas masajs raud, ta neko neņakku. Bet tahdam tehwinam kà tewim irr launs raudah!“

„Bet mums tal nekahda pajumta nebija.“ — tā leelakajs — „un mehš nemas neņinnajahm kur palikt! Un mums arri bij bailes, tā weeneem paņcheem palikt tumņchà nakti.“

„Klau.“ — tā Gawrošč — „Neeku deht nekad ne waijaga blaut. Es par Zums gahdaņchu. Gan redņesi, žil ņmukki lohpa ņpehlesim.“

Paņchulait weena waņka pillite Gawroščam krittā uš pirkņtu.

„Niktigi.“ — tā wiņņch ņazzija — „ņwezze ja-isdņehņch. Žaguk. Mums nau waņkas grahmataš laņņiht. Un tad arri jaleek wehrā, ka ņwezze zaur ņņkirbāhm warr ņpihdeht, zaur ko polizeja warretu palikt usmanniga un muhš isdņiht ahrā.“

„Un tad.“ — tā leelakajs — „drihš arri kahda dņirkņstelite ņalmōš warretu eekriņt un uggunš grehku padarriht.“

Auka breeņmigi plohņijahš. Leetus peeņittahš ar johni pee elefanta.

„Rabbi!“ — tā Gawrošč — „ņchis lehrums man patihl. Seema irr lohps un parwelkti darbojahš un mums neko newarr darriht, ņchis wezzajs nejehdņigs uhdensneņņeš. Laj nurd! Mehš tomehr atrohdamees ņauņumā un ņiltumā.“

Peepeschi ņibbinus metta, tik breeņmigi, ka elefanta wehderš zaur ņņkirbahm dabuja leelu gahņumu. Sinnameš ka arri pehrkonš nekawejahš ruhlt.

Abbi masini pilnā kakkā ņahka brehlt. Wiini tik ahtri pazehlahš, ka trallinu telti gandrihš buhtu apgahņuņchi. Bet Gawrošč winnus uņkattija ar pilnu drohņchibu un paņmejhahš.

„Turrat meeru, behrni! Ne-apgahņchat muhņu ehku. Kam no tahda jauka pehrkona bihņtatees? Waj dohmajat, ka Žuhs kohdihš?“

To ņazzijis, wiņņch tohš trallinus atkal pehž kahrtas ņataiņija un tohš behrnus lehnitinam gruhda uš gultu un brehža:

„Kad Deews ņawu ņwezzi eededņina, tad ņawu ņwezzi warreņchu isdņehņt. Behrni, manni jaunee žilwezini, jaguk! Guklat! Es tuhliht isdņehņiņchu ņwezzi!“

Abbi masee ņpeedahš weens pret ohtru. Gawrošč winneem dekki wilka par galwu pahri un atkal peekohdinaja, laj guktoht.

Un wiņņch ņwezzi isdņehņa.

Bet tik kà ņwezze bij isdņehņta, tad ņawahdš lehrums atņlanneja un trallini no wiņņahm puņņehm tikla tā kà

krattiti. Kaš tee bija par dņihwneekem, kaš ap trallineem lehņajž, lihda, ņkrehja, kohdami, brehdami?

Masiņajš dņirdeja to trohņni un ņatruhzees brahlim praņņija, kaš tas eņtoht? Bet brahliš jau gulleja, it kà Gawrošč tam bij peekohdinajis. Nu masajs wihrinņch eedrohņchinajahš, Gawroščam peegreestees un ņazzih:

„Klau!“

„Kaš irr?“ tā Gawrošč, kaš paņchulait taiņijahš pee gulleņchanas.

„Kaš tas tahdš lehrums?“ Tā masajs.

„Tahš irr tahš ņhurkaš.“ Tā Gawrošč. Un wiņņch atkal apgullahš.

Un tahš teeņham arri bija tahš ņhurkaš, kaš pa tuhņtoņchahm elefanta wehderā dņihwoja. No ņwezzeš bihdamees winnas lihds ņchim meeru bij turrejuņchas. Bet tik ko tumņiba atkal ņahka waldiht ņchinni allā, tad tahš leeleem barreem, ar bahni, mettahš un gahņahš uš Gawroščah telti. Winnas no wiņņahm puņņehm pa trallineem kahpeleja un ar warru gribbeja tik eekņchā, laikam žilweku meeku ohņchnadamas.

Masajs wehl negulleja un atkal ņazzija:

„Klau!“

„Kaš irr?“ Tā Gawrošč.

„Kaš tee tahdi irr, tahš ņhurkaš?“ Tā masajs.

„Tahš irr pelles.“ Tā Gawrošč.

ņchi iņņkaidroņchana masino eemeerinaja druņtu. Wiņņch weenreis masu pelliti bij redņejiš un no tahš nebij bihjees. Tomehr masajs tehwiņņch wehkreiņ ņawu balņi pazehla un ņazzija:

„Klau!“

„Kaš irr?“ Tā Gawrošč.

„Kam tewim kakkā nau?“ Tā masajs.

„Mannim bij kakkis.“ — tā Gawrošč — „bet tahš mannim to apehduņchas.“

ņchi ohtra atbildeņchana masino atkal darrija bailigu. Wiņņch ņahka trihzeht un atkal praņņija:

„Klau!“

„Kaš irr?“ Tā Gawrošč.

„Kaš irr tizzis apehņtš?“ Tā masajs.

„Kakkis tizzis apehņtš.“ Tā Gawrošč.

„Un kaš tad kakkis apehdis?“ Tā masajs.

„ņhurkaš kakkis apehduņchas.“ Tā Gawrošč.

„Kaš? Tahš pelles?“ Tā masajs.

„Ja, tahš ņhurkaš.“ Tā Gawrošč.

Behrnš gauņchi isbihjahš no ņchim pellehm, kaš kakkus apehd un praņņija:

„Waj tad tahš arri muhš apehņtu, ņchihš pelles?“

„Kapehž ne?“ Tā Gawrošč.

Nu masajs no breeņmahm tikla krattihņtš, bet Gawrošč ņazzija:

„Nebihņtees neka! Tahš pelles newarr tik eekņchā!

Un redņ, es jau eņmu klah! Es tewi aiņņahweņchu! De nemm mannu rohku! Žeek kluffu un gulli!“

Nabaga puifihst panehna Gawroscha rofku un to sipri speeda pee sewis. Nu atkal palikka drohfsch.

Kluffumē waldija, runnafchanas trohkfniē schurkas bij aisdfinnis. Par kahdu laiku tahs gan atkal nahza atpaffat un no jauna kà trakti pee trallineem fahka plohfitees, bet tee trihs wihriini, zetà meegà gulledami, nefe nemannija.

Un tē nu mehē schoreis no winneem atwaddamees. Laj gufl tee nabadsini! Mufschiga tehwa schelastibas fpharni taf arri par winneem isplahititi! —

Diwi zilwefi no weenas pelles pee-ehdufschi.

Katrs sinnahs to pazazzinu par pelli un lauwu, fur stahstihst, kà schis masajs neezinsch ween'reis lauwu par pateizibu no meddineeku walgeem un zaur to no nahwes ispestijis un winnam palihdsejis isbehgt. Bet ka dandfi jau buhtu dsirdejschi, ka ir zaur nedfihwu pelli reis diwi zilwekeem palihdsehts, to gandrihs tif lehti negribbu tizzeht. Tapehz gribbu tē to lassitajeem pastahstihst, kas nau wis pasaffa, bet stikkis kas pasaulē gan warr notift. Kahd'reis diwi reisneeki no augstakas lahrtas laudihm eet galwas noduhrufchi un lohti isalkufchi pa zellu; kulle abbeem tuffcha kà isflauzita, bet abbi labbi draugi un tapehz arri behdās weens no ohtra neschfirahs.

„Waj dsirdi Jurri,“ tã weens no winneem usfahf, „ilgi waitahl newarru zeeft, wehders man gauschi fashluzzis un ruhj kã neschmehreti ratti.“

„Kã?“ Indrikkis atprassa, „waj tu gan dohma, ka es effoht kameels, kas weenreil ehdis, wesselu nedelu warr gaweht? Ir es sawu wehderu newarru apmeerinahst.“

Pehz tam atkal abbi paleek kluffi un eet tahfaki. Gabbalixu pagahjufchi, Indrikkis us reis lohfhahs pee semmes un ko pazeldams draugam usfauz: „Jurri, nu mums irr laime; mehē ehdisim zil gribbesim, ko nu behdajees?“

Jurris no dohmahm istrauzehst, pazell azzis us augfchu un eerandsijis, ka draugs bahsch nedfihwu pelli kullē, issfauz: „Weh! tu tatschu no badda nebhfi palizzis trahs un nosprahgufchu pelli ne-ehdisi? — kad es wehl trihs deenas gawetu, tad to ne-aiffahrtu.“

Indrikkis tif pasmehjahs un fazzija, laj schis pazee-schotees wehl brihtinu, kamehr aihnahfchoht lihds pilseh-tam, un kad ehdeens tohpohst preekschã likts, laj tad ehdoht, zil useijoht.

Jurris schahdu walldu newarreja fapraft, tif grohsija galwu un zeereja tahlahf.

Pilseh-tã nonahkfufchi, Indrikkis ee-eet wislabbakajã gastubsi un pastelle pusdeenu.

Arri ilgi newaijadseja gaidiht, jo pehz pahris azzumirkteem nahza rikts pehz rikti un galds drihs bij pilns ar ehdeeneem un dsehreeneem.

Indrikkis mett Jurrim ar azzihm, laj nu tif nemmo-tees un patš arridsan nofehdahs un eefahza ehst preeksch diweem.

Jurris, laj gan gauschi isalzis, tomehr ar ehfchanu tif ahtri newarreja tift us preekschu, jo bailigas dohmas schim par galwu gahja, ar ko gan draugs tehē ehdeenus un dsehreenus buhfschoht aismakfahst. To winsch labbi sin-naja, ka Indrikkim kullē waitahl nebij kã ta nosprahgufi pelle. Runnahst winsch jau nebuht par to tē nedrihkfseja.

Sullainis wehl arween nahza un gahja, zittus ehdeenus peenedams, kas wehl trubka un beidssoht tappa nolikts trank pilns ar mehrzameem taukeem. Ir schoreis wehl sullainis steidsahs probjahm, laikam wehl ko peenest.

Indrikkis iswelf pelli no kullēs un eemett to paschu taukōs un eemaifa dibbenã. Jurris to redsedams, gribb fahst smeetees, bet ohtrē scho apdraud, laj zeeschoht kluffu un nu fahf trohkfni taihst un fouz un brehz kã negudrs un ahryprahiggs pehz sullaina, kas scho lehrumu jau isdsirdejis, arri nahf ka waj matti fwiltu. Indrikkis schim jau no tahlenes usblauj:

„Al Zuhē lohps, ko Zuhē effat darrijufchi? waj Zuhē gan dohmajat ka mehē effam zuhkas? Kur trakteera lungis? To mehē newarram zeeft!“

„Zeenigi lungi, ne-effat jel tif dusmigi, peedohdat un falkat kas notizzis?“ prassija sullainis nobahlis un gauschi isbihjees.

„Waj Zuhē bendeskalps wehl praffat, kas notizzis!“ atkal Indrikkis atblauj pretti un nu schis issmell no blohdas pelli un rahda sullainim.

Schis pelli ehdeenã eerandsidams paleek fihri mehms; beidssoht tatschu atkal atjehdsahs un fazzija:

„Augsti lungi! nememat par launu, ehdat un dserat par walti zil Zums gribbahs, bet luhdsami neshdsat trakteera lungam.“

Indrikkis zittu arri nefe nebij gribbejis un ta abbi draugi ehda labbako pusdeenu bes makfas. Gudrs gan stikkis, bet negohdigis.

M. G—g.

Zitti Zoelkersahma teikumi.

1. Schuhpuli bijahm laimigi un to nesinnajahm. Pee altara zerrejahm laimigi tift un dauds reis peewikamees. Pee kappa laizigai laimei atfalkam un nu beidssoht teescham paleekam laimigi.

2. Dfihwiba tapehz ween tif ihfa, ka dauds stundās un deenās nemas nedfihwojam.

3. Wels zilweku pahrwahr tanni brihdi, kad schis mahgahs issfazzihst to wahrdu: „es.“ Wels teef pahrwahrehts un aisdstihst, tif ko ta wahrda „es“ weetã mahzamees to wahrdu: „tu.“

4. Seeweefchi irr tee wislabbakee lehzeji, jo winnas ar weenu lehzeenu pahrlegg to besdibbini, kas engeli atschkurr no wella.

